

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 118 – תשע"ח

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

כיצד לדעת החיד"א ניתן לספור ספירת העומר בברכה, הרי כשיבוא המשיח תתבטל הספירה למפרע?

החרד מהעבירות שבידו ינצל משאר החרדות

יהודי בעל ממון רב הגיע לרבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ואמר לו שיש לו חרדות רבות שאינם מרפות ממנו וגורמות לו סבל רב.

אמר לו הגר"ח דברים שהם מסר גדול לכל אחד ואחד, אם תהיה חרד מהעבירות שבידך יעלמו לך שאר החרדות הכלליות, ודברי פי חכם חן.

בשר"ע (תפ"ט ס"ו) כתב 'שכח ולא בירך כל הלילה, יספור ביום בלא ברכה', ובמ"ב שם ביאר דסופר ביום כדעת הרבה פוסקים דבדיעבד ספירת יום עולה לספירה, אולם בלא ברכה כיון שיש לחוש לדעת הפוסקים דאין זמן ספירה אלא בלילה וכשמברך ביום הוא לבטלה, מיהו מכאן ולהבא סופר בכל לילה בברכה, ולא הוי כדילג יום אחד לגמרי שאינו סופר עוד בברכה.

ובשער הציון שם (מה) הביא דמקור הדברים הוא בתרומת הדשן שהביא הבית יוסף, וטעם הדבר שהמברך ביום יכול להמשיך ולספור בברכה הוא משום דהוי ספק ספיקא לחיובא, דהרבה פוסקים ס"ל דספירת יום מועילה, וגם אם היא אינה מועילה דעת הרבה פוסקים שאין הימים מעכבים זה את זה.

אולם המעיין בתוך דבריו של התרומת הדשן יראה שטעם אחר היה לו מדוע יכול להמשיך ולספור בברכה, דבאמת מצות הספירה היא בלילה בלבד וכסופר ביום אינו מקיים מצוה כלל, אלא דכידוע שני חלקים יש בספירה, החלק האחד הוא מעשה המצוה גופא שסופר את אותו יום, והשני הוא

התוצאה שהימים נחשבים לספורים, והמעכב בין יום ליום אינו מעשה המצוה שנפרד לכל יום ויום אלא תוצאת הספירה שהימים הספורים נחשבים לחטיבה אחת, ולכך כאשר חסר יום אחד בטל החשבון ונפסקה הספירה, וא"כ אף שהסופר ביום אינו מקיים מצוה כלל, אפ"ה תוצאת הספירה אינה תלויה בקיום המצוה וכיון שלמעשה ספר נחשבים הימים לספורים ושפיר יכול להמשיך ולספור בברכה בשאר ימים.

ושמעתי להקשות לפי טעמו של התרומת הדשן, דא"כ נמצא דמי ששכח לספור בלילה האחרון של הספירה אין שום טעם שיספור ביום למחרת ללא ברכה, שהרי קיום מצוה ביום אין לו, וספירה בעלמא בשביל שאר ימים ג"כ אינה שייכת שהרי נמצא הוא ביום האחרון של הספירה, וקושיא זו שייכת דוקא לדעת רוב הפוסקים שכאשר שוכח יום אחד לספור אין הספירה מתבטלת למפרע, אבל לדעת החיד"א שהספירה מתבטלת למפרע ודאי שעליו לספור אף ביום האחרון כדי שלמפרע לא תתבטל ספירתו.

ונראה לומר, דהנה השו"ע (תצ"ד ס"א) הביא את לשון הרמב"ם והטור דביום חמישים לספירת העומר הוא חג השבועות, דהינו שחג השבועות אינו תלוי בתאריך אלא הוא חל לאחר סיום הספירה של חמישים יום, וא"כ ודאי שאף לדברי התרומת הדשן מוטל על אותו אחד לספור גם ביום האחרון, כדי שיתקיים על ידו ספירת חמישים יום שבסופם חל חג השבועות.

מדוע חג השבועות אינו מדרבנן בזה"ז?

סודות התורה מתגלים רק כשיש אהבת רוח ונפש

ידועה הקושיא מדוע נגזרה גזירה כה חמורה על תלמידי ר"ע וכי בעבור שלא נהגו כבוד זה בזה מגיעה להם עונש כה חמור של מיתה, וכבר ביארנו את הדבר בכמה אופנים.

ושמעתי ביאור נפלא נוסף לבאר את הדברים ע"פ מה שכתב הזוה"ק בפרשת כי תשא וז"ל 'דאמר רבי אבא, כל אלן חברייא דלא רחימין אלן לאלן אסתלקו מעלמא עד לא מטא זמנייהו, כל חברייא ביומוי דרבי שמעון רחימו דנפשא ורוחא הוה בינייהו ובגין כך בדרא דרבי שמעון באתגלייא הוה (כל אותם חברים תלמידי ר"ע, שאינם אוהבים זה את זה הסתלקו מהעולם קודם שהגיע זמנם, אך כל החברים בימיו של רבי שמעון אהבת נפש ורוח היתה ביניהם ומשום כך בדורו של רבי שמעון נתגלו סודות תורה).

ומבואר בדבריו שסודות התורה יכלו להתגלות רק ע"י השישה תלמידים חדשים שהעמיד רבי עקיבא שהיו אוהבים זה לזה והיתה בהם אהבת רוח ונפש, והיינו שמיתת תלמידי רבי עקיבא לא היתה עונש על מעשיהם, אלא שע"י מעשים אלו לא יכלו לגלות להם סודות תורה שהיו אמורים להתגלות באותה עת, ולכך הוצרכו משמים לגלגל שע"י פטירתם יעמיד ר"ע תלמידים חדשים שעל ידם יתגלו סודות התורה.

והנה יש להקשות לפי המבואר דחג השבועות אין לו תאריך אלא הוא תלוי בספירה כיון שהוא חל ביום החמישים לספירת העומר, וא"כ בזמן הזה דלדעת רוב הפוסקים ספירת העומר היא מדרבנן 'זכר למקדש' ליכא חג השבועות מדאורייתא שהרי מדאורייתא ספירה זו שאנו סופרים היא אינה ספירה כלל, וזוהי תמיהה גדולה ומצוה ליישב.

ומחומר הקושיא רצה חכ"א לומר שאכן חג השבועות בזה"ז אינו אלא מדרבנן, אך ודאי שא"ז יתכן, ופשוט שמקיימים אנו את חג השבועות בזה"ז גם מדאורייתא.

אלא נראה דהדברים הם פשוטים וברורים, דאף שבזה"ז מעשה המצוה הוא מדרבנן, אבל מציאות הספירה קיימת גם מדאורייתא, דהיינו שבימים אלו הימים נמנים ספורים והולכים עד יום החמישים, וכיון שחג השבועות אינו תלוי במצות הספירה אלא במציאות הספירה שפיר מבואר מדוע אף בזה"ז חג השבועות הוא מדאורייתא.

כיצד לדעת החיד"א ניתן לספור היום בברכה?

והנה דעת החיד"א במורה באצבע דאם שכח יום אחד לספור בטלה ספירתו למפרע ונחשבו כל ברכותיו לבטלה, ולדבריו אדם היודע שבאחד מימי הספירה הוא לא יוכל לספור כגון הנצרך לעבור ניתוח באחד מימי הספירה לא יתחיל לספור בברכה שהרי ימצאו ברכותיו לבטלה.

ויש להקשות לדבריו כיצד בזמנינו ניתן לספור ספירת העומר בברכה הרי אנו מאמינים בני מאמינים שהמשיח יגיע בכל יום ויום, 'אחכה לו בכל יום שיבוא' וכשהמשיח יגיע באמצע הספירה תתבטל הספירה של אותה שנה, שהרי את המשך הספירה דרבנן של 'זכר למקדש' לא ניתן להמשיך דהמקדש כבר ניצב ועומד מן השמים, ולספור את הספירה דאורייתא של זמן המקדש ג"כ אי אפשר כיון שהספירה כבר החלה וחסרים הימים הקודמים.

וחלוק הדבר מקטן והגדיל שכתבו האחרונים דאע"פ שבקטנותו היה פטור, כיון שלמעשה ספר יכול להמשיך ולספור בברכה בגדלותו, דשם גם בעודו קטן הוא היה שייך במצוה, אך בזמן שאין בית המקדש קיים אין מצוות הספירה שייכת מדאורייתא כלל, והוי כגוי שספר בגויותו ונתגייר, וא"כ קשה כיצד לדעת החיד"א ניתן בזמנינו לספור בברכה הרי בביאת המשיח תתבטל הספירה למפרע.

ונראה דאף כשיבוא המשיח נמשיך לדעת החיד"א לספור בכל יום ויום אך ללא ברכה, שהרי ביטול החשבון והספירה למפרע אינו קשור למעשה המצוה אלא לתוצאת הספירה שצריך שהימים יהיו מנויים בכל יום ויום כחטיבה אחת וכמשנ"ת, וא"כ אף שבספירה ללא ברכה לא נקיים בזה מצוה כלל לא מדרבנן ולא מדאורייתא בכ"ז תועיל לנו ספירה זו שתמשך חשבון הספירה וברכותינו כיום לא יהיו לבטלה. (נכתב ע"י אחד השומעים)